24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 15 пус.

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

1941
АВГУСТ
27
ЮНКУН
201 (5916) №

ЧӐВАШ КОММУНИ

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН, ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН ХАҪАЧӖ.

Совет Правительстви Иран Правительствине панӑ нота

Кӑҫалхи августӑн 25-мӗшӗнче ирхине СССР Халӑх Комиссарӗсен Совечӗн Председатель Заместителӗ тата Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ, Совет Правительстви хушнипе, Иранӑн ССР Союзӗнчи Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолне г. Махомед Саеда ҫакӑн пек нота панӑ:

«МАХОМЕД САЕД ГОСПОДИНА, ИРАНАН ССР СОЮЗӖНЧИ ЧРЕЗВЫЧАЙНАЙ ТАТА ПОЛНОМОЧНАЙ ПОСОЛНЕ.

Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариачӗ Совет Правительстви хушнипе Иран Правительствине ҫакӑн ҫинчен пӗлтерет:

Иран халӑхӗ ҫине туслӑ туйӑмпа пӑхакан тата Иран суверенитетне хисеплекен Совет Правительстви ССР Союзӗпе Иран хушшинчи туслӑ отношенисене ҫирӗплетес тата Иран государстви чечекленсе пырассине пур майсемпе те пулӑшас политикӑна яланах тата пӗр пӑркаланмасӑр пурнӑҫа кӗртсе пынӑ.

Совет Союзӗ Иран тӗлӗшпе тытса пыракан ҫак туслӑ политика ҫакӑн пек чи кирлӗ документсенче: Иран халӑхӗ тӗлӗшпе тытса пыракан совет политикин никӗсӗсем ҫинчен 1918 ҫулти январӗн 14-мӗшӗнче тата 1919 ҫулти июнӗн 26-мӗшӗнче Совет Правительстви панӑ нотӑсенче, ҫавӑн пекех тата Совет Союзӗпе Иран хушшинче тунӑ нумай договорсемпе килӗшӳсенче палӑрса тӑрать. Совет Правительствипе Иран Правительстви хушшинче тунӑ ҫак мӗнпур договорсемпе килӗшӳсен никӗсӗнче Иран никама пӑхӑнмасӑр пурӑнассине тата унӑн территорийӗ тӗрӗс-тӗкел сыхланса усранассине хисеплес ҫирӗп принцип выртать. Ҫак принцип тӑрӑх Совет Правительстви 1918 ҫулти январӗн 14-мӗшӗнче панӑ нотӑра мӗнпур килӗшӳсене — Иран халӑхӗн никама пӑхӑнмасӑр ирӗклӗн пурӑнас прависене кирек мӗнле майпа та пулсан пӗчӗклетекен е хӗсекен килӗшӳсене чӑн мар тата вӗсем хӑйсен вӑйне йӑлтах ҫухатнӑ, тесе пӗлтерчӗ. Совет Правительстви Иранӑн патша обязательствисем тӑрӑх сапламалла пулнӑ мӗнпур тӳлевӗсене пӑрахӑҫа кӑларчӗ, Иран дохочӗсене кирек мӗнле хутшӑнма та пӑрахрӗ, Ираншӑн мӑшкӑл вырӑнӗнче шутланнӑ тата унӑн государство суверенитечӗн принципӗне нихӑш енчен те килӗшсе тӑман консульски юрисдикцине пӗтӗмӗшпех пӑрахӑҫа кӑларчӗ, ҫав консульски юрисдикци тӑрӑх Российӑн Иранри гражданӗсен ӗҫӗсем ҫине Иран суднисен компентенцийӗ сарӑлман пулнӑ.

Ҫав актпах Совет Правительстви Россия тунӑ чылай предприятисене Иран халӑхӗн харпӑрлӑхӗ пулма тӳлевсӗрех пама пулчӗ, каярахпа вӗсене чӑнах та пачӗ, сӑмахран, Иран халӑхӗн харпӑрлӑхӗ пулма ҫак предприятисене панӑ: Мешхед—Сеистан телеграф линине; Астрабад районӗнчи телеграфа; Энзели—Тегеран шоссе ҫулне тата 1914—1918 ҫулсенче вырӑссем тунӑ мӗнпур шоссе ҫулӗсене пӗтӗм сооруженисемпе пӗрле, Энзелири порт сооруженийӗсене пӗтӗм пурлӑхпа, сӑмахран, электростанципе, молсемпе, ҫуртсемпе, инвентарьсемпе тата ыттисемпе пӗрле; Джульфа—Тавриз чугун ҫулне унӑн Сафьяна каякан юппипе тата мӗнпур чугунҫул пурлӑхӗпе, ҫурчӗсемпе тата инвентарӗпе пӗрле, ҫавӑн пекех тата вырӑссен мӗнпур учрежденийӗсене, телефонпа телеграф линийӗсене т. ыт. Ҫакӑнпа пӗрлех, Совет Правительстви йышӑннӑ тӑрӑх, учетно-ссуднӑй банка унӑн мӗнпур куҫакан тата куҫман пурлӑхӗпе пӗрле Иран халӑхӗн харпӑрлӑхӗ пулма пачӗ.

Хӑйӗн 1918 ҫулти январӗн 14-мӗшӗнчи тата 1919 ҫулти июнӗн 26-мӗшӗнчи актипе Совет Правительстви, ҫапла вара, Ирана политикӑпа экономика енчен чечеклентерес ӗҫе пулӑшма пӗр пӑркаланмасӑр хатӗр тӑнине уҫҫӑн тата йӑлтах ӗнентерсе пачӗ.

Совет Российипе Иран хушшинче 1921 ҫулти февралӗн 26-мӗшӗнче тунӑ договорпа Совет Правительстви патша Российин правительствипе Иран правительстви хушшинче тунӑ договорсемпе килӗшӳсене—Иран суверенитетне пӑснӑ договорсемпе килӗшӳсене пӑрахӑҫа кӑларни ҫинчен пӗлтерчӗ, кунта тата Совет Правительстви Ашур-Ада кӳллисемпе тата Иранӑн Астрабад (Горганд) провинцинче вырнаҫнӑ ытти кӳлӗсемпе усӑ курса пурӑнма килӗшмерӗ, кунпа пӗрлех тата Совет Правительстви Ирана патша правительстви панӑ заемсене—Ирана чуралӑха кӗртсе ӳкермелли заемсене каялла илмелли хӑйӗн мӗнпур прависемпе усӑ курма килӗшмерӗ, ҫавӑн пекех тата ҫав заемсене гарантиленӗ Иран государствин дохочӗсене илмелли правӑпа усӑ курма килӗшмерӗ. 1919 ҫулти нотӑра кӑтартса панӑ сооруженине йӑлтах Иран халӑхӗн харпӑрлӑхӗ пулма пӗр тӳлевсӗрех панине ҫирӗплетсе, Совет Правительстви Сафьянпа Урмия кӳлли хушшинчи чугунҫул линине подвижной составпа тата ытти пурлӑхпа пӗрле, ҫавӑн пекех тата Урмия кӳллинчи пристаньсене, тавар склачӗсене, пароходсене, баржӑсене тата ытти транспорт средствисене Ирана хушса пачӗ.

Совет Правительстви ҫакӑн хыҫҫӑн та нумай ҫулсем хушши Ирана унӑн экономикине аталантарас ӗҫре тӑтӑшах пулӑшса пынӑ, ҫакна ӗнтӗ, уйрӑмӑн илсен, 1924 ҫулти июлӗн 3-мӗшӗнче суту-илӳ ҫинчен ССР Союзӗпе Иран хушшинче тунӑ договор ҫирӗплетсе парать, ҫав договор тӑрӑх совет тата Иран таварӗсене турттарса килес тата турттарса тухас тӗлӗшре Ирана нумай йышлӑ ҫӑмӑллӑхсем панӑ. Совет Союзӗ Иран ҫине ырӑ кӑмӑлпа тата туслӑн пӑхнине ҫавӑн пекех тата шывсемпе усӑ курасси ҫинчен 1926 ҫулта тунӑ килӗшӳ, пулӑ тытасси ҫинчен 1927 ҫулта тунӑ килӗшӳ, ялхуҫалӑхне сиеплекенсемпе кӗрешесси ҫинчен 1935 ҫулта тунӑ конвенци, саранчана хирӗҫ кӗрешесси ҫинчен 1935 ҫулта тунӑ конвенци, суту-илӳ ҫинчен 1940 ҫулта тунӑ килӗшӳ тата ытти договорсемпе килӗшӳсем те кӑтартса параҫҫӗ.

Совет Союзӗ пулӑшнипе, ҫӳлте асӑннӑ договорсемпе килӗшӳсене пула, Иран хӑйӗн халӑх хуҫалӑхӗн чи кирлӗ отраҫлисене, — пулӑ хуҫалӑхне, мамӑк хуҫалӑхне тата ыттине те, — анлӑн организацилеме май илчӗ.

Юлашки вӑхӑтсенче Совет Правительстви хӑйпе Иран хушшинчи экономикӑллӑ ҫыхӑнусене аталантарас тата тӗреклетес тӗлӗшпе малалла чылай утӑмсем турӗ. Совет Правительстви, сӑмахран, хальхи вӑхӑтра Иран халӑхне питех те кирлӗ таварсене Ирана тӑратма хатӗр тӑни ҫинчен пӗлтерчӗ.

Анчах та, Совет Правительстви, ҫавӑн пекех Иран Правительстви те, Совет Российипе Иран хушшинче 1921 ҫулти февралӗн 26-мӗшӗнче тӗп договора тунӑ чухнех ӗнтӗ Совет Союзӗпе Иран хушшинчи туслӑ ҫыхӑнусене тӗреклетес ҫӗрте тӗл пулма пултаракан хӑйне уйрӑм йывӑрлӑхсене уҫҫӑнах ӑнланнӑ, СССР тӗлӗшпе те, ҫавӑн пекех Иран тӗлӗшпе те тӑшманла элементсем Иран территорипе усӑ курма пултарассине тата ҫав элементсем Ирана ССР Союзӗ ҫине тапӑнмалли база туса хумашкӑн хӑтланса пӑхма пултарассине малтанах курса тӑнӑ. Ҫакӑн пек хӑрушлӑха сирсе ярас тесе, Совет Российипе Иран хушшинче тунӑ договорӑн 6-мӗш статьинче ҫакна палӑртса хунӑ:

«Калаҫса татӑлакан икӗ енӗ те ҫакӑн пирки килӗшеҫҫӗ: виҫҫӗмӗш ҫӗршывсем хӗҫпӑшалпа усӑ курса Перси территоринче захватчикла политикӑна пурнӑҫа кӗртме е Перси территорине Российӑна хирӗҫ вӑрҫӑпа тухас ӗҫри база туса хума хӑтланнисем пулаҫҫӗ пулсан, ҫавӑн чухне Российӑри Социализмлӑ Федеративлӑ Советлӑ Республикӑн е унпа союзлӑ державӑсен чиккисемшӗн хӑрушлӑх тухса тӑрсан тата Российӑри Совет Правительстви асӑрхаттарнӑ хыҫҫӑн Перси Правительстви хӑй ҫав хӑрушлӑха сирсе яма вӑй ҫитереймест пулсан, Российӑри Совет Правительстви, хӑйӗн оборонин интересӗсемшӗн кирлӗ вӑрҫӑллӑ мерӑсене йышӑнас тесе, хӑйӗн войскисене Перси территорине илсе кӗме пултарать. Ҫав хӑрушлӑха сирсе янӑ хыҫҫӑн, Совет Правительстви хӑйӗн войскисене Персирен ҫийӗнчех илсе тухма обязательство илет».

Совет Правительстви, ҫапла вара, Иран правительстви пӗтӗмпех килӗшнӗ тӑрӑх, 1921 ҫулта тунӑ договорта кӑтартнӑ хӑрушлӑх килсе тухсан, ССР Союзӗн Иранри интересӗсене хӳтлесе хӑй ҫине илнӗ, ҫавӑнпа пӗрлех ҫав хӑрушлӑх иртсе кайнӑ хыҫҫӑн хӑйӗн войскисене ҫийӗнчех Персирен илсе тухма пулса обязательство илнӗ. Паллӑ ӗнтӗ, 1921 ҫулта тунӑ договор вӑйра пулнӑ ҫирӗм ҫул хушшинче Совет Правительстви, хӑйӗн интересӗсене хӳтлес тӗлӗшпе, 1921 ҫулта тунӑ договорӑн 6-мӗш статьипе усӑ курма шутламарӗ.

Анчах та, юлашки вӑхӑтра, уйрӑмӑнах гитлерла Германи Совет Союзӗ ҫине ултавлӑн тапӑннӑ вӑхӑтран пуҫласа, Германин фашистла-заговорщикла группӑсем ССР Союзӗпе Ирана хирӗҫ Иран территоринче туса пыракан тӑшманла ӗҫсем пысӑк хӑрушлӑх кӑларса тӑратаҫҫӗ. Иранри 50 ытла учрежденисенчи пысӑк официаллӑ вырӑнсене хӗсӗнсе кӗнӗ Германи агенчӗсем Иранра йӗркесӗрлӗх тата пӑтрашу туса хума, Иран халӑхӗн мирлӗ пурнӑҫне пӑсма, Ирана ССР Союзне хирӗҫ тӑратма, ӑна ССР Союзне хирӗҫ пыракан вӑрҫа явӑҫтарма пур майсемпе те тӑрӑшаҫҫӗ.

Советлӑ Азербайджана, пуринчен малтан, советӑн чи пысӑк нефть районне—Баку хулине тата Советлӑ Туркменистана хаҫарса ямашкӑн диверсиллӗ тата террористла группӑсем организацилес тӗлӗшпе, ку пӗр енчен, тата Иранра вӑрҫӑллӑ переворот тума хатӗрленес тӗлӗшпе, ку тепӗр енчен, тӑвакан хӑйсен ишӗлтерӳллӗ ӗҫӗнче Германи фашизмӗн фон Раданович, Гамотта, Майер, Вильгельм Сапов, Густав Бор, Генрих Келингер, Траппе тата ытти евӗрлӗ агенчӗсем, Германин тӗрлӗ фирмисенче (Аег, Феррошталь, Гарбер, Ортель, Лен, Шихау) ӗҫленипе витӗнсе, хальхи вӑхӑтра чи киревсӗр ӗҫсем тӑвасси патнех ҫитрӗҫ.

Германин Тегеранри разведкин руководителӗ нимӗҫ Гамотта тата унӑн помощникӗ, «Мерседес» компанинчи служащи Майер, нумаях пулмасть Иранран тавӑрӑннӑскерсем, халӗ ҫак ӗҫе туса пыраҫҫӗ. Вӗсем организациленӗ Германи агенчӗсен групни, Германин Тегеранри посольстви ертсе пынипе, СССР территоринче пушарсем тата взрывсем тумашкӑн Баку хулине тата советӑн чикӗри пысӑк пункчӗсене каҫарса яма Иранӑн чикӗри чылай пункчӗсенче хӗҫпӑшаллӑ группӑсем организацилес тӗлӗшпе ӗҫлет. Германи агенчӗсем Иранӑн тӗрлӗ пункчӗсенче хӗҫпӑшалсемпе боеприпассен складне тытса тӑраҫҫӗ. Сӑмахран, Иранӑн ҫурҫӗр енче, Миане таврашӗнче вӗсем хӑйсен ирсӗр тӗллевӗсемпе 50 тонна ытла взрыв тӑвакан япаласем хатӗрлесе хунӑ. Ухатана ҫӳренипе витӗнсе, вӗсем Тегеран тулашӗнче Германи гражданӗсенчен тӑракан хӑйсен ирсӗр соучастникӗсене ҫар ӗҫне вӗрентеҫҫӗ. Инженерсемпе техниксем пулнӑ пек кӑтартса, Иранӑн ҫар предприятийӗсене Германин 56 разведчикӗ хӗсӗнсе кӗнӗ. Ҫавӑн пек разведчиксем хушшинче нимӗҫсен «Фридрих Крупп» фирмин Иранри представителӗ шпион Артель, Германири «Сименс» фирмӑн представительствин директорӗ Германин паллӑ шпионӗ фон Раданович, унӑн заместителӗ Кевкин, Пехлевири «Иран экспресс» конторӑн служащийӗ нимӗҫ Вольф, пӗр вӑхӑтрах Германи разведкин Иранӑн ҫурҫӗр пайӗнчи тата Каспий тинӗс ҫыранӗнчи разведкин руководителӗ пулса тӑраканскер, уйрӑмӑнах пысӑк вырӑн йышӑнса тӑраҫҫӗ. Хӑйсен ирсӗр ӗҫӗнче Германин ҫак агенчӗсем Иранӑн суверенитетне хисеплес тӗлӗшри элементарнӑй требованисене пӗр вӑтанмасӑр тата питех те пысӑккӑн пӑсаҫҫӗ, Иран территорине Совет Союзӗ ҫине вӑрҫӑпа тапӑнма хатӗрленмелли вырӑн туса хураҫҫӗ.

Ҫӳлте кӑтартнӑ обстоятельствӑсене пула Иранра пулса тӑнӑ положени пысӑк хӑрушлӑх кӑларса тӑратать. Ҫакӑ вӑл Совет Правительствине хӑйӗн хӳтлӗхӗ тӗлӗшпе вӑл хӑй тума пултаракан тата тума тивӗҫлӗ мероприятисене пурне те, 1921 ҫулти договорӑн 6-мӗш статьипе килӗшӳллӗн, халех пурнӑҫа кӗртме хушать.

ССР Союзӗ ҫине Германи тапӑннӑранпа иртнӗ вӑхӑтра Совет Правительстви Германи агенчӗсен Иранри шпионла-диверсиллӗ тата ишӗлтерӳллӗ ӗҫӗ кӑларса тӑратакан хӑрушлӑх ҫинчен Иран правительствине виҫӗ хут—кӑҫалхи июнӗн 26-мӗшӗнче, июлӗн 19-мӗшӗнче тата августӑн 16-мӗшӗнче асӑрхаттарчӗ.

Совет Правительстви кӑҫалхи июнӗн 26-мӗшӗнче Иран шахне Совет Правительстви аллинче нимӗҫсем Иранра государственнӑй переворот тума хатӗрленни ҫинчен калакан пысӑк сведенисем пурри ҫинчен пӗлтерчӗ. Кӑҫалхи июлӗн 19-мӗшӗнче Совет Правительстви, Великобритани Правительствипе пӗр вӑхӑтрах, Иран Правительстви умне нимӗҫсем туса пыракан тӑшманла ӗҫе пӗтерсе хурасси ҫинчен тата вӗсем Иранӑн хӑйӗн интересӗсене те, ҫавӑн пекех унпа кӳршӗллӗ государствӑсен интересӗсене те хӑратса тӑракан йӗркесӗрлӗхсене хатӗрлени ҫинчен тепӗр хут ыйту кӑларса тӑратрӗ. Ҫакӑн чухне Совет Правительстви, ҫавӑн пекех тата Великобритани Правительстви те, нимӗҫсем Иранра пулни Иранӑн хӑйӗн интересӗсемпе те тата Совет Союзӗпе Великобританин интересӗсемпе те килӗшсе тӑман пирки, нимӗҫсене Иранран кӑларса яма ҫине тӑрса ыйтнӑ. Юлашкинчен, кӑҫалхи августӑн 16-мӗшӗнче Совет Правительстви, ҫавӑн пекех Великобритани Правительстви те, Иран Правительстви умне Иран интересӗсене, ҫавӑн пекех тата Совет Союзӗпе Великобритани интересӗсене хирӗҫ пыракан Германи агенчӗсен Иранри ӗҫне пӗтерсе лартасси ҫинчен виҫҫӗмӗш хут ыйту кӑларса тӑратнӑ тата ҫав нимӗҫсене Иранран хӑвӑртрах кӑларса яма тепӗр хут ҫине тӑрса ыйтнӑ.

Ҫапла ӗнтӗ, Совет Правительстви Иран Правительствине унӑн интересӗсене, ҫавӑн пекех тата ССР Союзӗпе Великобритани интересӗсене хӑратса тӑракан хӑрушлӑха пӗтерме кирлӗ мерӑсем йышӑнмалли ҫинчен виҫӗ хут асӑрхаттарнӑ.

Иран Правительстви, шел пулин те, Германи агенчӗсем Иран территоринче пӑтрашупа йӗркесӗрлӗх туса хума хӑтланнине пӗтерекен мерӑсене йышӑнма килӗшмерӗ, ҫапла вара Германи агенчӗсене вӗсен ирсӗр ӗҫӗнче ырласа пычӗ. Ҫакна пула Совет Правительствин кирлӗ мерӑсене ирӗксӗрех йышӑнмалла пулчӗ тата 1921 ҫулти договорӑн 6-мӗш статьи тӑрӑх Совет Союзне панӑ правӑна — хӑйне хӳтлес тӗлӗшпе вӑхӑтлӑха Иран территорине хӑйӗн войскисене илсе кӗрес правӑна ҫийӗнчех пурнӑҫа кӗртмелле пулчӗ.

Ҫак мерӑсем нихӑш енчен те Иран халӑхне хирӗҫ пымаҫҫӗ. Иранӑн государстви никама пӑхӑнмасӑр пурӑнас тата унӑн территорийӗ тӗрӗс-тӗкел пулас тӗлӗшпе Совет Правительствин нимӗнле усал шухӑшсем те ҫук. Совет Правительстви йышӑнакан вӑрҫӑллӑ мерӑсем нимӗҫсен Иранри тӑшманла ӗҫӗ кӑларса тӑратнӑ хӑрушлӑха хирӗҫ ҫеҫ пыраҫҫӗ. Иранпа СССР интересӗсене хӑратса тӑракан ҫак хӑрушлӑха сирсе янӑ хыҫҫӑнах, Совет Правительстви, 1921 ҫулта Совет Российипе Иран хушшинче тунӑ договорта хӑй ҫине илнӗ обязательствӑна пурнӑҫа кӗртсе, совет войскисене ҫийӗнчех Иранран илсе тухать.

Мускав, 1941 ҫулти августӑн 25-мӗш».

* * *

Ҫакӑнпа пӗр вӑхӑтрах Великобританин Иранри Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолӗ г. Буллерд Великобритани Правительстви ячӗпе Иран Правительствине нота панӑ, ҫав нотӑра Иран территорине Англи войскисене кӗртсе яма Великобритани Правительствине хушнӑ пур обстоятельствӑсене те кӑтартса панӑ.

Совет Информаци Бюровӗнчен

(Августӑн 25-мӗшӗнчи каҫхи пӗлтерӳ)

Августӑн 25-мӗшӗнче пирӗн войскӑсем пӗтӗм фронтра противника хирӗҫ вӑйлӑ ҫапӑҫусем туса пынӑ. Вӑйлӑ ҫапӑҫусем пулнӑ хыҫҫӑн, пирӗн войскӑсем Новгород хулинчен тухса кайнӑ.

Августӑн 24-мӗшӗнче сывлӑшри ҫапӑҫусенче тата аэродромсенче противникӑн 46 самолетне пӗтерсе тӑкнӑ. Пирӗн 6 самолет пӗтнӗ.

Хура тинӗсре пирӗн карап нимӗҫсен подводнӑй лодкине шыва путарнӑ.

* * *

Фронтӑн Н-ски участокӗнче пирӗн танксен групни противникӑн инҫетри тылне кӗрсе кайнӑ та нимӗҫсен икӗ пехотнӑй полкӗн огневой точкисене ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Я. ялӗ хӗрринче фашистсем нумай минӑсем хурса тухнӑ, икӗ хутлӑ пысӑк ҫуртӑн карташне противотанковӑй икӗ тупӑ вырнаҫтарнӑ. Тӑшман мӗн хӑтланнине танкистсем лайӑх сӑнаса тӑнӑ. Машинӑсем пахчасем урлӑ тӳрех ялӑн центрне кӗрсе кайнӑ. Ку енчен танксем пырасса нимӗҫсем кӗтмен пулнӑ. Пирӗн танксем пулемет йӑвисене пӗтерсе тӑкнӑ тата пӳрт тӑррисем ҫинче ларакан уйрӑм автоматчиксене персе антарма тытӑннӑ хыҫҫӑн ҫеҫ нимӗҫсем тупӑсенчен пеме пуҫланӑ. Малта пыракан танк противотанковӑй тупӑна таптанӑ, унтан фашистсен полкӗн штабӗ вырнаҫнӑ ҫурта ишсе антарнӑ. 7 сехет хушши рейдра ҫӳренӗ вӑхӑтра танкистсем нимӗҫсене тӗрлӗрен калибрлӑ 17 орудине, 30 ытла автомашинине, продовольстви тиенӗ 60 обозне, пулеметсем вырнаҫтарнӑ 40 ытла йӑвана, 11 миномет, нимӗҫсен полкӗн штабне, радиостанцине тата 200 ытла салтаксемпе офицерсене пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Старший лейтенант Савушкинӑн роти хӑйӗн чаплӑ снайперӗсемпе мухтава тухнӑ. Питех те тӗл перекен стрелоксене — кӗҫӗн лейтенант Козырева, старшина Козлова тата Ахметовпа Гулев красноармеецсене пӗтӗм дивизи пӗлет. 4 снайпер бронебойнӑй пулясемпе персе противникӑн 3 самолетне персе антарнӑ. Вӗсем ротӑри пур красноармеецсене те тӑшман самолечӗсем ҫине винтовкӑсенчен пеме вӗрентнӗ. Вӑрҫӑн икӗ уйӑхӗ хушшинче ротӑри боецсем фашистсен 7 самолетне персе антарнӑ. Уйрӑмӑнах августӑн 17-мӗшӗ ӑнӑҫлӑ кун пулнӑ, вӑл кунне боецсем пӗр «Мессершмитта» тата «Юнкерс-88» йышши пӗр самолета персе антарнӑ. Кӗҫӗн лейтенант Козырев ҫапла каласа парать: «Истребительсем пирӗн рота тӗлне ҫитсе аялтан вӗҫсе пырса пире пулеметсенчен пеме тытӑнсан, эпир харӑссӑн пеме пуҫларӑмӑр. Манӑн взвода виҫӗ группӑна уйӑрнӑ. Боецсен кашни группине эпӗ тӗллесе пемелли уйрӑм точка палӑртса патӑм. Ҫакӑн пек системӑпа пени яланах лайӑх результатсем парать. Августӑн 17-мӗшӗнче пирӗн ҫине «Юнкерс-88» самолет пикировка туса тапӑнчӗ. Самолет пикировка тунӑ чухне эпир унӑн моторӗсене тӗллесе винтовкӑсенчен петӗмӗр. Персе антарнӑ «Юнкерс» пирӗнтен 100 метрта ҫӗре персе анчӗ».

* * *

Командовани панӑ заданине пурнӑҫланӑ хыҫҫӑн, старший лейтенант Гусевӑн катерӗ базӑна таврӑннӑ. Тул ҫутӑлнӑ вӑхӑтра краснофлотец-наблюдатель Андреев пӗр подводнӑй лодкӑн перископне курнӑ. Катер ҫийӗнчех противник еннелле ыткӑннӑ. Совет катерӗ хӑваланинчен пӑрӑнса тарас тесе, подводнӑй лодка часах шыв айне пытаннӑ. Лодка шыв айне аннӑ вырӑна тупса палӑртса, катер темиҫе глубиннӑй бомба пӑрахнӑ. Тинӗс ҫийӗнче ҫу паллисем курӑннӑ. Анчах катер ҫинче кун пек паллӑсене ӗненмеҫҫӗ. Лодка ҫакӑн пек паллӑсемпе хӑйӗн противникне улталани пӗрре ҫеҫ мар пулнӑ. Катер ҫинче итлеме тата кӗтме тытӑннӑ. Темиҫе сехет иртнӗ. Юлашкинчен шыв айӗнче шавлани илтӗннӗ. Катер пӑрахса кайнӑ пулӗ тесе шутласа, фашистсен суднин команди электромоторсене ӗҫлеттерме тытӑннӑ. Халӗ ӗнтӗ пирӗн катерӑн глубиннӑй бомбисем шӑпах тӗллев ҫине пынӑ. Шывран тухакан питӗ пысӑк сывлӑш хӑмписемпе ҫу паллисем фашистсем пӗтни ҫинчен ҫирӗплетсе панӑ.

* * *

Политрук Банниковӑн, лейтенант Горуновӑн тата кӗҫӗн лейтенант Гусаковӑн бронемашинисем Н. ялне йышӑнса илнӗ тӑшман батальонне атакӑланӑ. Икӗ бронемашина ял йӗри-тавра, виҫҫӗмӗш машина аслӑ урампа мӗнпур вӑйпа ҫӗмӗрсе пынӑ. Совет броневикӗ кӗтмен ҫӗртен пырса тапӑннипе фашистсен батальонӗнче паника пуҫланса кайнӑ. Таракан нимӗҫсене пирӗн танкистсем пулеметсенчен тӳрех пере-пере вӗлернӗ. Ҫав вӑхӑтра тылран пырса кӗнӗ икӗ броневик та тӑшман салтакӗсем ҫине пеме тытӑннӑ. Нимӗҫсем яла противотанковӑй икӗ тупӑ, 40 велосипед, икӗ грузовой автомашина, снарядсем хунӑ 25 ещӗк, нумай винтовкӑсемпе автоматсем пӑрахса хӑварнӑ.

* * *

Кӗҫӗн политрук Людинӑн подразделенийӗнчи боецсем, разведкӑра пулнӑ чухне, нимӗҫсен велосипедист-разведчикӗсен группине тупса палӑртнӑ. Людин ҫийӗнчех засада тунӑ, боецсене ҫулӑн икӗ айккине вырнаҫтарса тухнӑ. Нимӗҫсем ҫывхарса ҫитсен разведчиксем вӗсем ҫине икӗ айккинчен те питӗ тӗл пеме тытӑннӑ. 9 салтакпа пӗр офицера вӗлерсе пӗтернӗ. Велосипедсене, автоматсене, фотоаппарата тата обстановкӑна ӳкернӗ карттӑна илсе, пирӗн разведчиксем хӑйсен чаҫне таврӑннӑ.

* * *

Фашистсен войскисем Н. хулине йышӑнса илнӗ хыҫҫӑнах нимӗҫсем ҫине партизансем питӗ нумай тапӑнма пуҫланӑ. Пирвайхи эрнерех нимӗҫсен чаҫӗсем Н. хули районӗнче, вилнисемпе аманнисене шутласан, 200 салтакпа офицера ҫухатнӑ. Партизансем горючи турттаракан виҫӗ автоколоннӑна тата боеприпассем тиенӗ 14 грузовой машинӑна пӗтерсе тӑкнӑ. Хулана ытти пунктсемпе ҫыхӑнтаракан телеграфпа телефон линийӗсене пӗтӗмпех ҫӗмӗрсе пӗтернӗ. А. юлташ командир пулса ертсе пыракан партизансен отрячӗ нимӗҫсен куҫса ҫӳрекен электростанцийӗ ҫине тапӑннӑ. Салтаксене вӗлерсе пӗтерсе, партизансем электростанцин уйрӑм чаҫӗсене, темиҫе ҫӗр метр кабельне илнӗ те, станцине взрыв туса сирпӗтсе янӑ. Ҫак отрядри боецсем ҫар эшелонӗ иртсе кайиччен темиҫе минута маларах рельсӑсем айне минӑсем хунӑ. Крушени туса 6 вагонпа паровоза ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Партизансене хирӗҫ кӗрешме нимӗҫсен командованийӗ 200 пехотинецран, 70 кавалеристран тата 10 мотоциклистран карательнӑй отряд йӗркеленӗ. Отряда икӗ броневик, 4 грузовой, пӗр ҫӑмӑл автомобильсем тата радиостанци панӑ. Августӑн 17-мӗшӗнче нимӗҫсен командованийӗ ҫак отрядӑн ҫуррине Л. еннелле каякан ҫул тӑрӑх карательнӑй экспедицине кӑларса янӑ. Вӑтам шутпа ҫурма ҫула ҫитсен, вӑрман варринчи ҫул пӑрӑннӑ вырӑнта, нимӗҫсем ҫине пулеметсемпе пӑшалсенчен питӗ вӑйлӑн пенӗ. Пирвайхи залпсемех нимӗҫсен 20 салтакне стройран кӑларнӑ. Кӗтмен ҫӗртен тапӑннипе тӑнран кайнӑ нимӗҫсем ҫине ручной гранатӑсем ывтӑннӑ. Гранатӑсем ҫурӑлса 10—15 салтака вӗлернӗ тата амантнӑ. Хӑйсене ҫаварса илесрен хӑраса, нимӗҫсем каялла таврӑннӑ.

* * *

Тӑшмана ҫӗнтерес куна ҫывхартас тесе миллионшар совет патриочӗсем хӑйсен мӗнпур вӑйне параҫҫӗ. Приморье крайӗнчи Молчановски вӑрманпромхозӗн вӑрман хатӗрлекен чи инҫетри участокӗсенчен пӗринче вӑрман касакан рабочисен Ходорченко юлташ ертсе пыракан бригади 12 кун хушшинче 6 пин кубометр йывӑҫ хатӗрленӗ. Ҫакӑ вӑл бригадӑн виҫӗ уйӑхри заданийӗ чухлӗ пулать. Мытищери вагонсем тӑвакан заводри ҫамрӑк токарь Паня Бякова норма тӑрӑх 37 деталь вырӑнне сменӑра 150 деталь туса кӑларать. Калинин хулинчи вагонсем юсакан пунктра ӗҫлекен сверловщица Таисия Павлова нормӑна 500 процент тултарса пырасси йӑлана кӗрсе ҫитнӗ пулнӑ. Халӗ вӑл кунсеренех 8-шар норма тултарать. Отечественнӑй вӑрҫӑ пуҫлансан малтанхи кунсенче Батайскри узелра ӗҫлекен токарь Подрезов юлташ вӑтамран нормӑна 650—700 процент тултарнӑ пулсан, вӑл нумаях та пулмасть нормӑна 1.630 процент тултарнӑ. Ҫурҫӗр-Хӗвеланӑҫ юханшыв пароходствинчи котельщиксен Воробьев юлташ ертсе пыракан бригади норма тӑрӑх 240 сехет хушшинче тумалли пӗр ӗҫе 94 сехет хушшинче туса пӗтернӗ.

Иран ҫӗрне совет войскисем кӗни ҫинчен

ТБИЛИСИ, августӑн 25-мӗш. (ТАСС). Совет Союзӗпе Иран хушшинче 1921 ҫулта тунӑ договорӑн VI-мӗш статьи тӑрӑх совет войскисем Иран ҫӗрӗ ҫине кӗме приказ илнӗ. Августӑн 25-мӗшӗнче ирхине пирӗн войскӑсем чикӗ урлӑ каҫса, Ардебиль тата Тавриз еннелле 40 километр кӗнӗ. Войскӑсем малаллах кӗрсе пыраҫҫӗ.

Совет правительствин тӗрӗс решенийӗ

Совет Правительстви Иран правительствине панӑ нота тата пирӗн Хӗрлӗ Ҫар Иран территори ҫине кӗрсе кайни ҫинчен пӗлтернӗ хыпар Канашри вагонсем юсакан заводри рабочисем хушшинче хӑвӑрт сарӑлчӗ.

Нимӗҫ фашисчӗсем Иран ҫӗршывне Совет Союзӗ ҫине тапӑнмалли база, шпионсемпе диверсантсен центрӗ туса хума тӑрӑшнӑ. Нимӗҫ фашисчӗсем ҫав ҫӗршывра пухӑнса тӑни СССР, ҫавӑн пекех Иран халӑхӗшӗн те хӑрушӑ. Ҫавӑнпа та Совет Правительстви хӑйӗн Хӗрлӗ Ҫарне Иран территорине кӗртме йышӑннине рабочисем чӗререн ырлаҫҫӗ.

Улатӑрти хӑма ҫуракан заводсенчи рабочисем те Совет правительстви хамӑр ҫӗршывӑн хӑрушсӑрлӑхне ҫирӗплетес тӗлӗшпе халӗ тунӑ ӗҫе сталинла решени тесе шутлаҫҫӗ.

Агитаторсем рабочисене ҫак документӑн пӗлтерӗшӗ ҫинчен каласа ӑнлантарса параҫҫӗ.

Англи войскисем Ирана кӗни ҫинчен

ЛОНДОН, августӑн 25-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви хӑвӑрт ҫитермелли телеграмма панӑ, унта вӑл паян ирхине Англи войскисем Иран чикки урлӑ каҫни ҫинчен пӗлтернӗ.

ЛОНДОН, августӑн 25-мӗш. (ТАСС) Рейтер агентстви ҫапла пӗлтерет: Иран фашистла интригӑсен йӑви пулса тӑнӑ, фашистсем флангран Совет Союзӗ ҫине кӗмелли тата Инди ҫине тапӑнмалли плацдарм тума тӗллев тытнӑ. Ирана кӗрсе тулнӑ Германин нумай резиденчӗсем Германин вӑрҫӑ планӗсене пурнӑҫа кӗртсе пымалла пулнӑ. Ҫак плансем Ираншӑн та, ҫавӑн пекех Иракшӑн, Индишӗн тата Совет Союзӗшӗн хӑрушлӑх пулса тӑнӑ. Ҫак хӑрушлӑха сирсе ярас пирки Иран правительствинчен тивӗҫлӗ мерӑсем йышӑнма темиҫе хутчен те ыйтнисем тивӗҫлӗ результатсем паман, тесе паллӑ тӑвать агентство.

Англин информаци министерстви ҫапла пӗлтерет: «малашне те туслӑ представленисем тунин усӑсӑр пулни халӗ паллӑ пулчӗ ӗнтӗ, ҫавӑнпа та Англипе Совет Союзӗн правительствисен хӑйсен чи ҫывӑх интересӗсене хӳтлес тӗлӗшпе ирӗксӗрех урӑхла мерӑсем йышӑнма тиврӗ. Ҫак мерӑсем Иран халӑхне нихӑш енчен те хирӗҫ пымаҫҫӗ».

Англи суту-илӳ министерствин распоряженийӗ

ЛОНДОН, августӑн 25-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Англин суту-илӳ министерстви августӑн 26-мӗшӗнчен пуҫласа Ирана лицензисӗр нимӗнле тавар та яма чарасси ҫинчен распоряжени кӑларнӑ.

Ютҫӗршывсенчен килнӗ саламсем

СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ Калинин юлташ патне Ревельстокран (Британи Колимбийӗ, Канада) ҫакӑн пек телеграммӑсем янӑ:

«Эпир, Ревельстокра (Канада) пухӑннӑ украинецсем, поляксем тата литовецсем, агрессора пӗтерсе тӑкассине шанса, сирӗн халӑхпа пӗр шухӑшлӑ пулнине пӗлтеретпӗр.

Л. Плещак—председатель.

* * *

Эпир, Моунткартьере (Канада) пухӑннӑ украинецсем, агрессора ҫӗмӗрсе тӑкас тӗлӗшпе хамӑр шанчӑка тата сирӗн халӑхпа пӗр шухӑшлӑ пулнине пӗлтеретпӗр.

В. Голик—председатель.

* * *

СССР Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ Молотов юлташ ячӗпе ҫакӑн пек телеграмма илнӗ:

Транспортри рабочисен Союзӗн Ландуднора пухӑннӑ конференцийӗ гитлеризма хирӗҫ пыракан пӗтӗмӗшлӗ вӑрҫӑра кӗрешекен СССР рабочийӗсене тӑванла саламсем ярать—тата чи лайӑх ӗмӗтсем сунать.

Гарри Эдвардо—председатель,
Артур Дикин—генеральнӑй секретарӗн обязанноҫӗсене вӑхӑтлӑха туса пыраканӗ. (ТАСС).

Совет Информаци Бюровӗнчен

(Августӑн 26-мӗшӗнчи ирхи пӗлтерӳ)

Августӑн 26-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле пирӗн войскӑсем пӗтӗм фронтра противника хирӗҫ ҫапӑҫусем туса пынӑ.

* * *

Ҫурҫӗр фрончӗн участокӗсенчен пӗринчи вӑйлӑ ҫапӑҫура лейтенант Кайтуков командир пулса ертсе пыракан совет танкӗн экипажӗ паттӑррӑн кӗрешнӗ. Противник вырнаҫса тӑнӑ вырӑна кӗрсе кайса, хӑюллӑ танкистсем тӑшманӑн салтакӗсене 60 ҫынна яхӑн пӗтерсе тӑкнӑ тата хӑйсен хӑватлӑ машинин гусеницисемпе нимӗҫсен 8 противотанковӑй туппине, 4 пулеметне таптаса ҫӗмӗрнӗ.

* * *

Вӑрманти ҫул тӑрӑх пыракан капитан Павловпа красноармеец Александров нимӗҫсен 20 салтакне илсе пыракан грузовика асӑрханӑ, грузовик противотанковӑй тупӑна туртса пынӑ. Гранатӑпа тӗл персе, Павлов юлташ темиҫе салтака вӗлернӗ. Ыттисем хӑраса ӳксе тарнӑ. Таракан салтаксем ҫине Павловпа Александров юлташсем нимӗҫсен противотанковӑй орудийӗнчен темиҫе снаряд персе янӑ. Нимӗҫсен тытса илнӗ автомашинипе противотанковӑй туппине вӗсем хӑйсен чаҫне илсе пынӑ.

* * *

Нимӗҫсем хӑйсем тытса илнӗ районсенче ҫаплах ирсӗр ӗҫсем тӑваҫҫӗ. Фашистсем унта юлнӑ ҫынсенчен, хӗрарӑмсемпе ачасенчен мӑшкӑллаҫҫӗ, вӗсене асаплантараҫҫӗ. Глусски районри Оземля ялӗнче нимӗҫ салтакӗсем Чернецкая врачӑн килне ҫӗмӗрсе кӗнӗ те унӑн пӗтӗм пурлӑхне ҫаратса тухнӑ. Салтаксем Чернецкаяна вилес патне ҫитиех хӗненӗ, хӑйсемпе пӗрле мӗн лекнине пурне те, ача тумтирӗсем таранах илсе тухса кайнӑ. Подпутье ялӗнче нимӗҫсем ялсоветӗн членне Наталья Герасимчука арестленӗ. Ӑна нумай вӑхӑт хушши асаплантарнӑ, унран ялти активистсем ҫинчен сведенисем илесшӗн пулнӑ. Кирлӗ сведенисене илеймен пирки, урса кайнӑ палачсем ӑна татӑкӑн-татӑкӑн вакланӑ. Подсолье ялӗнче нимӗҫсен ӳсӗр салтакӗсем колхоз председательне арестленӗ, унӑн ҫуртне вара ҫунтарса янӑ. Председателӗн арӑмӗ тата 4 ачи ҫулӑм хыпса илнӗ ҫуртран тухма хӑтланнӑ, анчах та алӑксемпе чӳречесене хӑмасемпе ҫапса лартнӑ пулнӑ. Пӗтӗм ҫемье ҫунса кайнӑ. Белосток хулинче нимӗҫсем синагогӑна 300 еврее хӑваласа пынӑ. Кунта вӗсене темиҫе кун хушши тытса усранӑ, укҫапа хаклӑ япаласене турта-турта илнӗ. Виҫҫӗмӗш кунӗнче фашистсем синагогӑна унта пулнӑ еврейсемпе пӗрлех ҫунтарса янӑ. Глусски районра нимӗҫсем Маковичи тата Сельцы ялӗсене ним юлмиччённех ҫунтарса янӑ, унта юлнӑ хӗрарӑмсемпе арҫынсене пурне те Слуцкри концентрациллӗ лагере янӑ. Ҫак лагере темиҫе пин ҫынна хупса лартнӑ. Вӗсем 4—5-шер кун хушши нимӗнле апат-ҫимӗҫ те илмеҫҫӗ. Хӑшпӗр чухне кунта нимӗҫсем урпа илсе пыраҫҫӗ, ҫӗр ҫине ывӑҫпа сапса параҫҫӗ те тыткӑна лекнисене пӗрер пӗрчӗн пухтараҫҫӗ.

* * *

Совет Информаци Бюровӗн августӑн 24-мӗшӗнчи пӗлтерӗвӗнче Румыни ҫарӗн главнӑй генеральнӑй штабӗн начальникӗ генерал Мазарини «ССР Союзне хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра хальхи вӑхӑтчен туса ирттернӗ операцисем пирки тунӑ выводсемпе урoксем» ҫинчен ҫырнӑ докладной запискӑран илнӗ сыпӑксене пичетлесе кӑларнӑччӗ. Паян эпир ҫав запискӑн иккӗмӗш разделӗнчи сыпӑксене пичетлетпӗр, унта Румыни ҫарне хак панӑ. Румынин генеральнӑй штабӗ хӑйсен ҫарне акӑ мӗнле хак парать: «Генерал Антонеску, кашни кунах фронта пырса вӗрентсе ҫӳресе, тылра организациллӗх тата дисциплина пӗртте ҫуккине палӑртнӑ. Лашаллӑ тата автомобиллӗ транспорт куҫса ҫӳрессинче йӗркелӗх ҫук. Сӑмахран, обозсем татти-сыпписӗр куҫса ҫӳрени палӑрнӑ, ҫавӑнпа пӗрлех хӑшпӗр чухне вӗсене кам тата мӗн патне янине никам та пӗлмест. Пур ҫӗрте те уйхирсемпе ҫулйӗрсем тӑрӑх пӗчӗк подразделенисем сӗтӗрӗнсе ҫӳрени палӑрнӑ. Ҫавӑн пекех тата ҫарти ҫапӑҫусемпе пӗртте ҫыхӑнса тӑман япаласем: мануфактура, килти тумтирсем, сӗтел-пукан, килти хатӗрсем, савӑт-сапа тата хуҫалӑхри ытти япаласене, вырӑнта пурӑнакансенчен илнӗскерсене, тиенӗ лавсемпе грузовиксене кашни кунах курма пулать. Транспорт ӗҫне йӗркелесе яман пирки тата пӗр вырӑнтан тепӗр вырӑна татти-сыпписӗр куҫса ҫӳренӗ пирки, пирӗн ҫарсемпе выльӑхсем хытӑ начарланса каяҫҫӗ, ҫавӑн пирки стройран тухаҫҫӗ. Сывлӑшран бомбӑсем пӑрахнӑ тата артиллерирен персе тӑнӑ вӑхӑтра колоннӑсем тата пулӑшса пыракан войскӑсем хӑраса ӳкнипе йӗркесӗрлӗх тӑваҫҫӗ, партизансем саботаж тунӑ пирки пӗтнисем пулаҫҫӗ».

Малалла генерал Мазарини пысӑк ҫаратусем ҫинчен нумай фактсем илсе кӑтартать, салтаксене улталаса ҫаратакан офицерсемпе интендантсене йӗркеллӗрех пулма чӗнет. Ҫар чаҫӗсенче нумайӗшӗнче салтаксем хӑйсене тивӗҫлӗ апат-ҫимӗҫсене темиҫе кун хушши илеймеҫҫӗ. Колоннӑсенче тата тӗрлӗ войскӑсен формированисенче питех те тирпейсӗр, пичӗсене ҫуман, сухалӗсене хырман, хӑйсене питех те киревсӗр тыткалакан салтаксене час-часах тӗл пулма пулать. Вӗсене ун ҫинчен каласан, вӗсем: эпир выҫӑ, пире ҫимелли памаҫҫӗ, пирӗн супӑнь ҫук, тесе ответлеҫҫӗ. Генерал кун пирки ҫапла калать: «пуҫаруллӑ пуласси пур ҫӗрте те ҫитмест. Учрежденисем, командирсем вӑрахӑн ӗҫлени сисӗнет. Хӑйсене кирлине харпӑрхӑйӗн хатӗрӗсемпе тупас тесе, никам та тӑрӑшмасть. Ҫар ыйтакан япаласене вырӑнти ресурссенчен тупса памалла, мӗн кирлӗ, ҫавна йӑлтах вырӑнта илмелле, мӗн пур, ҫавсене йӑлтах, пӗр тытӑнса тӑмасӑрах илмелле».

* * *

Ленинградецсем хӑйсен тӑван хулине — пролетариллӗ революцин сӑпкине сыхлама хурҫӑ стена пек тӑраҫҫӗ. Ворошилов, Жданов, Попков юлташсем чӗнсе калани ҫине ответлесе, Ленин хулинчи ӗҫҫыннисем халӑх ополчени ретне кӗреҫҫӗ. Нумай пиншер ленинградецсем танксемпе кӗрешмелли техникӑна тата майсене вӗренеҫҫӗ, танксем айне гранатӑсен ҫыххине ывӑтма, горючи тултарнӑ бутылкӑсем пӑрахма, кашкӑр шӑтӑкӗсем, ҫӗр куписем, канавсем тума вӗренеҫҫӗ, винтовкӑран тата пулеметран тӗл перес искусствӑна лайӑхрах вӗренсе ҫитме тӑрӑшаҫҫӗ. Нормировщик Чистов юлташ фронтра снайперӑн хисеплӗ вырӑнне йышӑнма хатӗрленет. Токарь Мичурин юлташ ручной тата станковӑй пулеметсене лайӑх вӗренсе ҫитнӗ. Вӑл противникӑн ҫӗр ҫинчи куҫса пыман тата куҫса пыракан целӗсем ҫине кӑнтӑрла кӑна мар, тата ҫӗрле те тӗл пеме вӗренсе ҫитнӗ. Халӗ вӑл сывлӑшри цельсем ҫине перес ӑсталӑха вӗренет. Бухгалтер Финогенов юлташ гранатӑсем пӑрахма вӗренсе пырать. Шеф, Долгих тата Савин рабочисем ӗҫрен тухнӑ хыҫҫӑн кашни кун штыкпа ҫапӑҫма вӗренеҫҫӗ. Герцен ячӗпе тӑракан педагогика институчӗн профессорӗ Бернадский юлташ, институтӑн ытти работникӗсемпе пӗрле, винтовкӑна тата гранатӑна вӗренет. «Ытти боецсенчен юлас мар тесе, пур майсемпе те тӑрӑшатӑп, тесе калать профессор, мӗншӗн тесен паян совет патриочӗн аллинче винтовкӑпа граната культурӑшӑн кӗрешмелли, урса кайнӑ фашистла йытӑсене хирӗҫ кӗрешмелли паха хӗҫпӑшал пулса тӑнине эпӗ питӗ лайӑх ӑнланатӑп».

Слесарь Шаталов юлташ группинче пурте ӗнтӗ винтовкӑн материальнӑй чаҫне вӗреннӗ. Пир тӗртекенсем Никитина, Сорокина тата Турек юлташсем, ватерщица Васильева юлташ, катушечница Жданова юлташ, банкоброшница Исаева юлташ фабрикӑри работницӑсене медицина тӗлӗшпе малтанхи пулӑшӑва пама вӗрентеҫҫӗ.

Еврей халӑхӗн представителӗсен 1941 ҫулти августӑн 24-мӗшӗнче Мускавра пулса иртнӗ митингӗ

Августӑн 24-мӗшӗнче Мускавра еврей халӑхӗн представителӗсен митингӗ пулса иртнӗ. Митингра ҫаксем тухса каланӑ: СССР халӑх артисчӗ, профессор С. М. Михоэлс, еврей поэчӗ Перец Маркиш, нимӗҫ фашисчӗсене хирӗҫ пыракан ҫапӑҫусен участникӗ Хӗрлӗ Ҫар боецӗ Ероник Кузнецов, еврей писателӗ Давид Бергельсон, вырӑс ученӑйӗ, СССР Наукӑсен Академин действительнӑй членӗ, Англири королевство обществин членӗ, Сталинла преми лауреачӗ профессор П. Л. Капица, искусствӑсен тава тивӗҫлӗ деятелӗ паллӑ кинорежиссер С. М. Эйзенштейн, Сталинла преми лауреачӗ архитектура академикӗ Б. М. Иофан, нимӗҫ писателӗ Пливье, писатель С. Маршак, писатель Илья Эренбург, паллӑ журналист, Америкӑри еврейсен прессин сотрудникӗ Шахно Эпштейн.

Ораторсем хӑйсен сӑмахӗсене хӗрӳллӗн те хумханулӑн каланӑ. Вӗсем пӗтӗм тӗнчери еврейсене Европӑри хуласемпе ялсене халӑхсен юнӗпе шӳтерекен фашистла ҫынвӗлеренсене, пусмӑрҫӑсене хирӗҫ пыракан таса кӗрешӗве ҫӗкленсе тухма чӗннӗ.

Митингра пулнисем аслӑ кӑмӑлпа чунран хавасланса пӗтӗм тӗнчери еврейсене — тӑванӗсене чӗнсе каланӑ воззванине йышӑнаҫҫӗ. Воззванине вырӑс, еврей тата англичан чӗлхисемпе вуласа параҫҫӗ. Воззванире нумай асап тӳснӗ, анчах вӑйлӑ тӳсӗмлӗ, хӑватлӑ вӗри шухӑшлӑ еврей халӑхӗн— Совет Союзӗнчи мӗн пур халӑхсемпе, малта пыракан пӗтӗм этемлӗхпе пӗрле нимӗҫсен фашистла палачӗсене тата пусмӑрҫӑсене хирӗҫ пыракан татӑклӑ та вилӗмлӗ вӑрҫа ҫӗкленекен еврей халӑхӗн ӗмӗчӗсене кӑтартса панӑ.

Еврей халӑхӗ, малта пыракан пӗтӗм этемлӗх пекех, пӗтӗм сассипе ҫапла калать:

— Пирӗн ӗҫ—тӗрӗс ӗҫ, юнлӑ гитлеризма пӗтерсе тӑкатпӑрах, ҫӗнтерӳ пиртех пулать! (ТАСС).

Пӗтӗм тӗнчери тӑвансем — еврейсем!

Европӑри нумай халӑхсемпе государствӑсем гитлеризмӑн разбойникла атти айӗнче таптанса юн юхтарса выртаҫҫӗ. Фашизм чылай халӑхсене пӗтӗмпех чура туса хучӗ. Фашистла пуҫкасакансем ирсӗр майсемпе тытса илнӗ кашни ҫӗршыв вӑрӑ-хурахла тата пусмӑрла ӗҫсен жертви пулса тӑчӗ. Ҫаратса пӗтернӗ Польшӑна, юнсӑрлатнӑ Чехословакине, мӑшкӑлласа намӑс тунӑ Францине йывӑр сӑнчӑрпа сӑнчӑрласа лартнӑ. Ҫавӑн пекех трагедиллӗ шӑпа Бельгине, Голландине, Норвегине, Грецине, Югославине тата ытти ҫӗршывсене те килсе тухрӗ. Фашистсем славян халӑхӗсене пӗр хӗрхенӳсӗр пӗтерсе пыраҫҫӗ. Пӗр Сербире кӑна Гитлерӑн йыткӗтӗвӗсем 100.000 серб ҫыннине касса вӗлернӗ. Ҫӗршер хуласемпе пиншер ялсене таптаса аркатса, ҫунтарса ярса кӗл туса хунӑ. Ҫавӑн пек ирӗксӗрлесе пусмӑрланисен, ҫаратнисен, вӗлернисен, пушарсем туса ҫунтарнисен хӑрушла шут-йӗркине фашистла вандалсем халиччен тӗнче курман цинизмпа Европӑри «ҫӗнӗ йӗрке» тесе, юнлӑ пуҫкасакансене—ҫӗнӗ цивилизаци тӑвакансем тесе ят панӑ.

Пӗтӗм тӗнчери тӑвансем—еврейсем!

Тытса илсе чуралантарнӑ ҫӗршывсенче фашизм ҫӗҫӗпе, виселицӑпа усӑ курса, вут-кӑварпа тата ирӗксӗрлесе пусмӑрланипе усӑ курса хӑйӗн «ҫӗнӗ йӗркине» туса хучӗ пулсан, еврей халӑхӗ тӗлӗшпе юнлӑ гитлеризм, фашистла палачсен аллинчи пур тӗрлӗ майсемпе те усӑ курса, еврейсене пӗтӗмӗшпех те пуҫӗпех пӗтерсе хурас бандитла программа лартнӑ.

Пӗр Польшӑра кӑна гитлеровецсем поляксене, еврейсене чи тискер те ирсӗр майсемпе асаплантарса, касса виҫӗ миллион ҫын ытла вӗлернӗ, ашшӗ-амӑшӗсен куҫӗ умӗнчех фашистсем хӗрӗсене ирӗксӗрлесе пусмӑрлаҫҫӗ, амӑшӗсен куҫӗ умӗнчех ачисенне пуҫӗсене ҫапа-ҫапа ҫӗмӗреҫҫӗ. Чӗрӗ юлнӑ телейсӗр ҫынсен фашистсем хушнӑ тӑрӑх хӑйсен хӗрӗсене салтаксем валли уҫнӑ аскӑн ҫурчӗсене леҫсе памалла, ывӑлӗсене стерилизаци тумалла.

Тӑвансем—еврейсем! Историллӗ кун-ҫул шӑпине пула мӗнпур тӗнчипе сапаланнӑ еврей халӑхӗ хӑйӗн культурине мӗнпур тӗнчери халӑхсен культурипе таччӑн ҫыхӑнтарнӑ.

Фашизм тытса илсе чуралантарнӑ ҫӗршывсенче пирӗн телейсӗр тӑвансем пӗрремӗш жертвӑсем пулса тӑчӗҫ. Роттердам синагогисенче асаплантарса вӗлернӗ, ҫунтарса янӑ еврейсен юнӗ, Польшӑн хулисемпе ялӗсенче фашистла ирсӗрсем хӑйсен темиҫе пичшер жертвисене чӗрӗллех ҫӗре чикнӗ ятсӑр вилтӑприсем тавӑру ҫинчен йӑлӑнса пӗтӗм тӗнчене чӗнеҫҫӗ.

Юнлӑ пусмӑрпа асаплантарса вӗлернӗ ҫынсен сасси ураса тытса, молитвӑсем каласа ларма мар, тӑшмана тавӑрма хушать. Вилнисене асӑнмалли ҫуртасем мар, этемлӗх палачӗсене ҫунтарса ямалли ҫулӑм кирлӗ! Куҫҫулӗ мар—курайманлӑх, тискер-кайӑксене, ҫынҫиенсене хирӗҫ хаярран тӑни! Сӑмахпа мар, ӗҫпе! Халех е нихӑҫан та мар!

Халӗ фашизм мӗнпур этемлӗхе кӳнӗ, уйрӑмах пысӑк тискерлӗхпе еврей халӑхне кӳнӗ хӑрушла инкексемпе танлаштармалли инкексем пирӗн нумай хӗнхур тӳснӗ халӑхӑн пӗтӗм трагедиллӗ историйӗнче—Рим пуҫпулса тӑнӑ вӑхӑтсенче те, вӑтам ӗмӗрсенче те—урӑх пулман.

Юн ӗҫсе, вӑрӑ-хурахла ӗҫсем туса ӳсӗрӗлсе, урса кайнӑ ҫынҫиенсем халӑхсен тӑван амӑшӗ пулса тӑракан ҫӗршыв ҫине, халӑхсене ырӑ пурнӑҫ, ирӗклӗх, телейлӗх панӑ ҫӗршыв ҫине, халӑхсен нациллӗ культурисене чечекленме май панӑ ҫӗршыв ҫине тапӑнса кӗчӗҫ. Совет Союзӗнчи халӑхсем хушшинче еврей халӑхӗ пиншер ҫулсем иртнӗ хыҫҫӑн малтанхи хут хӑйне тӑвансем хушшинче тӑван пек, пӗр тансем хушшинче пӗр тан пек туйса илчӗ. Аслӑ Совет Союзӗн тулӑх уйхирӗсенче еврей сухаҫи малтанхи хут трактор ҫине ларса руль тытрӗ. Еврейсем фабрикӑсемпе заводсенче станоксем умне тӑчӗҫ. Еврейсемшӗн университетсен алӑкӗсем уҫӑлчӗҫ, вӗсем Хӗрлӗ Ҫар ретне тӑчӗҫ, шахтӑсене, лабораторисене кӗчӗҫ. ССР Союзӗнчи халӑхсен аслӑ ҫемьинче еврей халӑхӗ хӑйӗн вырӑнне тупрӗ. Чӑн-чӑн тӑванлӑ туслӑхра Совет Союзӗнчи халӑхсем акӑ ӗнтӗ ҫирӗм тӑватӑ ҫул хушши хӑйсен ырлӑхлӑ пурнӑҫне, хӑйсен малашлӑхне, хӑйсен нациллӗ ирӗклӗхне тупаҫҫӗ.

Халӗ нумай нациллӗ совет халӑхӗн мирлӗ уйхирӗсем юнпа сӑрханса хӗрелчӗҫ. Гитлерла тискер-кайӑксен юнлӑ аллисене вӑхӑтлӑха лекнӗ ялсемпе хуласем ишӗлеҫҫӗ. Ҫулсемпе сукмаксем тӑрӑх тискеррӗн асаплантарса, ҫака-ҫака вӗлернӗ мирлӗ граждансен вилтӑприйӗсем ларса тухнӑ.

Анчах ирӗклӗхе юратакан аслӑ совет халӑхӗ, унӑн легендарлӑ Хӗрлӗ Ҫарӗ тӑшмана хирӗҫ пыракан ҫапӑҫура тӗлӗнмелле хӑюллӑх та паттӑрлӑх кӑтартса параҫҫӗ. Совет ҫӗршывӗн ҫапӑҫу уйхирӗсенче паттӑр Хӗрлӗ Ҫар ССР Союзӗнче пурӑнакан халӑхсемшӗн кӑна мар, мӗнпур этемлӗх чыслӑхӗшӗн ҫапӑҫать.

Пӗтӗм тӗнчене куҫҫуль тӑктаракан, хурлӑх, асаплӑх, инкек кӳрекен хура-хӑмӑр чума Совет Союзӗн юнпа сӑрханса хӗрелнӗ уйхирӗсенче хӑйне валли яланлӑхах вилӗм тупать. Халӑхсен палачне — гитлеризма хирӗҫ ҫапӑҫнӑ ҫӗрте Хӗрлӗ Ҫар этемлӗх историйӗ халиччен курман геройсем ҫуратса ҫитӗнтерет. Этемлӗх культурине фашистла варварсенчен хӳтлеме совет ҫыннисен аслӑ тивӗҫлӗхӗпе тӑнӑ еврейсен ячӗсене эпир чапа тухнисен ячӗсем хушшинче пысӑк кӑмӑлпа мухтанса вулатпӑр. Гитлерла бандитсене хирӗҫ сывлӑшра та, тинӗсре те, ҫӗр ҫинче те ҫапӑҫакансем хушшинче пирӗн еврей халӑхӗн ҫыннисем те пур, эпир вӗсен ячӗсене пысӑк кӑмӑлпа мухтанса паллӑ тӑватпӑр; вӗсен партизансем хушшинчи ячӗсене чун-чӗререн хӗпӗртесе кӗтсе илетпӗр. Арҫынсемпе юнашар тӑрса пирӗн халӑхӑн чи хастар хӗрӗсем те тӑшмана хирӗҫ кӗрешеҫҫӗ.

Пӗтӗм тӗнчери тӑвансем—еврейсем! Вӗсем сирӗншӗн те ҫапӑҫаҫҫӗ! Вӗсем хӑйсен ҫамрӑк пурнӑҫӗсене сирӗн телейлӗ пурнӑҫшӑн параҫҫӗ, мӗншӗн тесен, хура-хӑмӑр чума хӑйӗн пӗтес кунӗ ҫывхарса килнӗ май тата ытларах тискерленсе, океанӑн леш енне талпӑнса каҫма пӑхать. Фашизм иртӗхме чарӑниччен мӗнпур этемлӗх хӑрушлӑх умӗнче тӑрать.

Пирӗн чӗнӳ, айӑпсӑр юн юхтарса вилнӗ миллионшар еврейсен сассипе пӗрле, сирӗн пата ҫитме васкать. Пирӗн сасӑ тӑшмана хирӗҫ тӑма, ӑна хаяррӑн тавӑрма чӗнекен сигнал пек сирӗн пата ҫитме васкать. Тӑшмана тавӑрмалли пирӗн самант кунран-кун ҫывхарса пытӑр! Тӑшмана тавӑрмалли таса та хаяр ҫулӑм сирӗн чӗресенче сехетрен-сехете вӑйлӑрах ҫӗкленсе ҫулӑмланса пытӑр! Тӑшмана хирӗҫ ҫапӑҫӑва тухма кашни самантра хатӗр тӑрӑр!

Тӗнчен кирек-хӑш кӗтессинче те фашистсен экономикӑллӑ ресурсӗсене пур майсемпе те аркатса, пӗтерсе пырӑр! Гитлерла палачсен ҫынсене вилӗм кӳрекен индустрийӗн чи чӗрӗ отраслисене сӑрханса кӗрӗр, вӗсене мӗнпур майсемпе сӑтӑрласа пӑсӑр! Вӗсен производствине хирӗҫ пур ҫӗрте те, пур кӗтесре те бойкотсем тӑвӑр! Гитлерла каннибалсен йыткӗтӗвӗсем хӑйсен юнлӑ ҫулӗ ҫинче тӑвакан тискер ӗҫсем ҫинчен пур ҫӗрте те, пур чӗлхепе те каласа парӑр! Партизансен никам тытса чарайми таса хӑюллӑхӗпе ҫулӑмланса кӗрешӗр тӑшмана хирӗҫ! Айӑпсӑр тӑкӑннӑ юншӑн фашистла палачсене тавӑрмасӑр пӗр еврей та ахаль вилме тивӗҫлӗ мар. Вилӗмпе аркану кӳрекенсене хирӗҫ геройла ҫапӑҫакан Совет Союзӗпе туслӑ пулассишӗн, Совет Союзне ӗҫлӗ пулӑшу парассишӗн пур ҫӗрте те анлӑ агитаци туса пырӑр!

Этемлӗх хура-хӑмӑр чумаран хӑтӑлӗ! Сирӗн тивӗҫлӗх—ҫав ирсӗр чире ҫунтарса яма пулӑшасси.

Тӗрӗслӗхшӗн пыракан ҫак вӑрҫӑра эсир вӑй хунӑ тӳпе те пулӑр!

С. Михоэлс—профессор, ССР Союзӗн халӑх артисчӗ; **Перец Маркиш**—поэт; **Давид Бергельсон**—писатель; **И. Нусинов**—профессор; **С. Самосуд**—ССР Союзӗн халӑх артисчӗ; **Яков Флиер**—пианистсен пӗтӗм тӗнчери конкурсӗн лауреачӗ; **Эмиль Гилельс**—пианистсен пӗтӗм тӗнчери конкурсӗн лауреачӗ; **Б. Иофан**—архитектура академикӗ; **И. Рабинович**—художник; **А. Тышлер**—художник; **Ф. Эрмлер**—кинорежиссер, искусствӑсен тава тивӗҫлӗ деятелӗ; **Сергей Эйзенштейн**—кинорежиссер, профессор, искусствӑсен тава тивӗҫлӗ деятелӗ; **С. Маршак**—писатель; **С. Галкин** — поэт; **М. Рейзен**—ССР Союзӗн халӑх артисчӗ; **Илья Эренбург**—писатель; **Бомаш**—доктор; **Д. Ойстрах**—профессор, скрипачсен пӗтӗм тӗнчери конкурсӗн лауреачӗ; **Я. Зак**—пианистсен пӗтӗм тӗнчери конкурсӗн лауреачӗ; **А. Каплер**—писатель; **Д. Заславский**—журналист; **Я. Зускин**—РСФСР халӑх артисчӗ; **С. Годинер**—писатель; **П. Капица**—профессор, ССР Союзӗн Наукӑсен Академин действительнӑй членӗ, Англири королевски обществӑн членӗ; **Шахно Эпштейн**—журналист; **Клара Юнг**—актриса.

ВКП(б) ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН ЧЕРЕТЛӖ ПЛЕНУМӖ

Кӑҫалхи августӑн 26-мӗшӗнче ВКП(б) Шупашкар Хула Комитечӗн черетлӗ 11-мӗш пленумӗ пулса иртрӗ.

Пленум предприятисемпе учрежденисенче ҫар ӗҫне вӗренесси мӗнле пыни ҫинчен сӳтсе-явса решени йышӑнчӗ.

Пленум ВКП(б) Шупашкар Хула Комитечӗн иккӗмӗш секретарӗ пулма М. М. Романова юлташа суйларӗ. Виҫҫӗмӗш секретарь пулма Д. Ф. Федоров юлташа, кадрсем енӗпе ӗҫлекен секретарь пулма Н. М. Енчиков юлташа суйларӗ, вӗсене ВКП(б) Хула Комитечӗн бюро членӗсен составне кӗртрӗ.

Учительсен районсенчи канашлӑвӗсем

ҪЕМӖРЛЕ, августӑн 26-мӗш. (**Телефонпа**). Ӗнер учительсен районри канашлӑвӗ пулса иртрӗ. Вӑл канашлура 1941—42-мӗш вӗренӳ ҫулӗнче вӗрентӳпе воспитани ӗҫне организацилесси ҫинчен районри ҫутӗҫ пайӗн заведующийӗ Евдокимов юлташ доклад туса пачӗ.

Районри шкулсем отечественнӑй вӑрҫӑ вӑхӑтӗнче вӗренӳ ҫулне нихӑҫанхинчен те пысӑк тимлӗхпе хатӗрленсе пыраҫҫӗ. Анат-Кӑмашари вӑтам, «Пренешри, «Красный Октябрь» колхозри, Вӑрман-Тӑванри туллимар вӑтам, Мулкачкинӑри пуҫламӑш шкулсем ҫӗнӗ вӗренӳ ҫулне пур енӗпе те лайӑх хатӗрленсе кӗтсе илеҫҫӗ.

Шкулсенче вӗренӳ ҫулне хатӗрленес тӗлӗшпе учительсем хӑйсем те тӑрӑшса ӗҫлеҫҫӗ. Пуяндайкинри учительсем партӑсене хӑйсем юсанӑ, класри доскасене сӑрланӑ. Пренешри туллимар вӑтам шкулти учительсемпе вӗренекенсем 90 кубла метр вутӑ хатӗрленӗ, шкул чӳречисене лартнӑ, партӑсемпе алӑксене юсанӑ, мачча ҫине тӑпра хапартнӑ.

Хутарти вӑтам шкулта ӗҫлекен учительсем 50 кубла метр вутӑ хатӗрленӗ тата физкультура площадки тунӑ.

Ҫавӑн пекех, учительсем халӑха ПВХО ӗҫне вӗрентес ҫӗрте инструкторсем пулса ӗҫлеҫҫӗ, вӗсем районӗпе темиҫе пин ҫынна сывлӑшран килсе тапӑннинчен сыхланма вӗрентсе хатӗрленӗ.

Доклад тӑрӑх пренисенче 14 ҫын тухса каларӗҫ. Вӗсем те вӗренӳ ҫулне нихӑҫанхинчен те лайӑх хатӗрленсе пыни тата учительсен паха ӗҫӗсем ҫинчен каласа пачӗҫ.

Канашлу мӗнпур ӗҫе вӑрҫӑ вӑхӑчӗ хушнӑ пек туса пыма тата шкулсенче воспитани ӗҫне лайӑхлатса, паха примерсем кӑтартса ӗҫлеме пулса решени йышӑнчӗ.

Х. ЛИСИН.
С. БАТЬКОВ.

* * *

ЭЛӖК. Августӑн 25-мӗшӗнче учительсен районри канашлӑвӗ пулса иртрӗ. Канашлура ҫитес вӗренӳ ҫулӗнче вӗрентӳпе воспитани ӗҫне йӗркелес ыйту пулчӗ. Ҫак ыйтупа районри ҫутӗҫ пайӗн заведующийӗ Максимов юлташ доклад туса пачӗ. Вӑл хӑйӗн докладӗнче иртнӗ вӗренӳ ҫулӗнче пулнӑ ҫитӗнӳсемпе ҫитменлӗхсене палӑртса, ҫитес вӗренӳ ҫулӗнче мӗнле ӗҫлеме кирли ҫинче чарӑнса тӑчӗ.

Пренире чылай учительсем тухса каларӗҫ. Вӗсем хӑйсен ӗҫ опычӗсемпе паллаштарчӗҫ тата малашне мӗнле ӗҫлеме шутлани ҫинчен каласа пачӗҫ. Шарыпкӑри туллимар вӑтам шкулти учитель Лукин юлташ вӗренӳ ӗҫне практикӑпа ҫыхӑнтарса пырас енӗпе хӑй ӗҫӗнчи паха опытсене илсе кӑтартрӗ. Элӗк вӑтам шкулӗнчи Трофимов учитель вырӑс чӗлхине тата уйрӑмах илемлӗ литературӑна вӗрентнӗ чухне вӗренӳ ӗҫне пӗтӗм совет халӑхӗ Германи фашизмне хирӗҫ кӗрешнипе ҫыхӑнтарасси ҫинчен каларӗ. Чылай учительсем физика, хими тата ытти предметсене ҫарпа физкультура ӗҫӗсене вӗрентессипе тарӑннӑн ҫыхӑнтарасси ҫинче чарӑнса тӑчӗҫ.

Канашлура уйрӑмах партипе правительство тата Ҫутӗҫ Халӑх Комиссариачӗ шкулсем пирки кӑларнӑ постановленисемпе приказсене тӗплӗн пурнӑҫа кӗртсе пырасси ҫинчен каларӗҫ.

Учительсен канашлӑвӗ пысӑк активлӑхпа иртрӗ. Учительсем ҫӗнӗ вӗренӳ ҫулӗнче ачасен вӗренӳри дисциплинишӗн тата вӗсен тарӑн пӗлӳлӗхӗшӗн кӗрешме пулчӗҫ.

ИВ. МОСЕЕВ.

* * *

ҪӖРПУ, августӑн 26-мӗш. (**Телефонпа**). Паян учительсен районри канашлӑвӗ пулса иртрӗ. Унта 1941—42-мӗш ҫулти вӗренӳ ҫулӗнче шкулсенче вӗрентӳпе воспитани ӗҫне организацилесси ҫинчен райҫутӗҫ пайӗн заведующийӗ Александров юлташ доклад туса пачӗ. Вӑл иртнӗ вӗренӳ ҫулне паха результатсемпе вӗҫлени ҫинчен каласа, кӑҫалхи вӗренӳ ҫулӗнче тумалли ӗҫсем ҫинче тӗплӗн чарӑнса тӑчӗ.

Ҫӗнӗ вӗренӳ ҫулне хатӗрленес тӗлӗшпе шкулсем пысӑк ҫитӗнӳсем тунӑ: 2000 кубла метр вутӑ хатӗрленӗ, 8000 учебник сутса илнӗ, кашни ача валли 5-шер тетрадь хатӗрленӗ. Пӗлӳ ҫителӗксӗр учительсем вырӑнне квалификациллӗ учительсем тупнӑ.

Доклад тӑрӑх тухса калакансем кӑҫалхи вӗренӳ ҫулӗнче ачасене лайӑх вӗрентесси, уйрӑмах вӗренӗве практикӑллӑ ӗҫсемпе ҫыхӑнтарса пырасси ҫине тимлӗнрех ҫавӑрӑнса пӑхма сӗнчӗҫ.

Сентябрӗн 7-мӗшӗнче пурте воскреснике тухар!

Кашни ҫулах сентябрӗн 7-мӗшӗнче Совет Союзӗнчи ҫамрӑксем Пӗтӗм Тӗнчери ҫамрӑксен кунне уявласа ирттереҫҫӗ. Кӑҫалхи ҫул Совет ҫамрӑкӗсем хӑйсен хисеплӗ праздникне Совет Союзӗнчи ӗҫхалӑхӗ гитлерла Германие хирӗҫ отечественнӑй вӑрҫӑ туса пынӑ обстановкӑра кӗтсе илет. Икӗ уйӑх хушши пыракан вӑрҫӑ совет ҫамрӑкӗсем хӑйсен ашшӗ-амӑшӗсен, пиччӗшӗсен, аппӑшӗсен ӗҫӗсемшӗн кӗрешме пултарнине кӑтартса пачӗ. Комсомолецсем пур ӗҫре те малти ретре пыраҫҫӗ. Вӗсем фронтри коммунистсемпе комсомолецсенчен пример илсе фашистсене вӑйлӑн ҫӗмӗрсе пыраҫҫӗ.

Комсомолецсем производствӑра геройла ӗҫсем тӑваҫҫӗ. Двухсотниксен движенийӗ вӑйлӑн сарӑлса пырать, стахановецсен, ударниксен ретӗсем ӳссе пыраҫҫӗ. Комсомолецсем предприятисенче, колхозсенче социализмлӑ пурлӑха сыхлаҫҫӗ.

Пирӗн тӑван ҫӗршыв умне тухса тӑнӑ хӑрушлӑх ҫамрӑксене татах та организациллӗ пулма хушать. ВЛКСМ Центральный Комитечӗ Пӗтӗм тӗнчери ҫамрӑксен кунне сентябрӗн 7-мӗшне куҫарса, ҫак кун оборона фончӗ валли комсомолецсемпе ҫамрӑксен воскресникне туса ирттерме сӗнчӗ. Республикӑри пуҫламӑш организацисем августӑн 17-мӗшӗнче пӗр воскресник туса ирттерчӗҫ те ӗнтӗ. Ку воскреснике пӗтӗм республикипе 130 пин ҫын ытла хутшӑнса ӗҫлерӗҫ. Ҫамрӑксемпе пӗрле воскресникре колхоз уйӗсенче ытти рабочисемпе служащисем тата колхозниксем те ӗҫлерӗҫ, вара пӗр воскресникре оборона фондне ҫӗршер пин тенкӗ пачӗҫ. Комсомол организацийӗсем пурте пӗр ҫын пек пулса воскресникре пысӑк ҫӗкленӳпе ӗҫлерӗҫ. Воскресниксем туса ирттересси, пысӑк ӗҫ. Пурте пӗр ҫын пек пулса, сентябрӗн 7-мӗшӗнче воскреснике тухар!

П. МИХАЙЛОВ.
ВЛКСМ Чӑваш обкомӗн секретарӗ.

Германия Швеципе Швейцарине хӑратать

БЕРН, августӑн 25-мӗш. (ТАСС). Германири официоз «Фелькишер беобахтер» хаҫат Швеципе Швейцари позицийӗ ҫинчен пичетлесе кӑларнӑ статья Швейцарири политикӑллӑ ҫынсене пысӑккӑн шиклентернӗ. Кирек мӗнле дипломатине те аяккалла сирсе пӑрахса, хаҫат Швеципе Швейцарине, вӗсем нейтралитет политикине тытса пыма пӑрахмаҫҫӗ пулсан тата Гитлер планӗсене пурнӑҫа кӗртсе пымаҫҫӗ пулсан, тӗрлӗрен майпа айӑплассипе уҫҫӑнах хӑратать. Переворот тума хатӗрленекен Швецири нацистсен заговорла ӗҫне асра тытса пулас, официоз—«Швецире улшӑнусем пулма хатӗрленеҫҫӗ», тесе ҫырать.

Швейцари тӗлӗшпе хаҫат татах та ытларах сӗмсӗрленсе ҫырать. Вӑл Швейцари ҫинчен «унӑн тавракурӑмӗ ансӑр, кӑнттам» тесе ҫырать. Вӑл «демократи тата ирӗклӗ суту-илӳ пек ултавлӑ хаклӑхсене хӳтлет», «хӑйӗн положенийӗнчен» урӑхла каласан, Германипе Итали йӗритавралӑхӗнче пурӑннӑ фактран «кирлӗ выводсем» тумасть тесе, Швейцарине ҫавнашкал кӳрентермелли сӑмахсемпе вӑрҫать. Хаҫат тӳрех ҫапла ҫырать: Швейцарин Германи умӗнче капитуляци тумалла е ӑна таптаса лапчӑтаҫҫӗ.

ТАСС опроверженийӗ

Совет Союзӗ августӑн 5-мӗшӗнчех официальнӑй йӗркепе опровержени панӑ пулсан та, «Асахи» хаҫат августӑн 23-мӗшӗнче пичетлесе кӑларнӑ пӗлтерӳ тӑрӑх, августӑн малтанхи ҫуррийӑхӗнче Читара Совет Союзӗпе Китай правительствисен представителӗсен конференцийӗ пулса иртнӗ имӗш, ҫак конференцире Китай енчен 16 ҫын пулнӑ, ҫак конференци пӗр эрне тӑсӑлнӑ пулать, ҫак конференцире Японине тивекен ыйтусене сӳтсе-явнӑ пулать т. ыт. те.

ТАСС-а ҫакӑн пек опровержени тума полномочи панӑ: «Асахи» хаҫатӑн ҫав пӗлтерӗвӗ пуҫран шухӑшласа кӑларнӑ суя сӑмах пулса тӑрать.

Англипе Германи хушшинчи вӑрҫӑ

ЛОНДОН, августӑн 26-мӗш. (ТАСС). Официальнӑй йӗркепе пӗлтернӗ тӑрӑх, ӗнер Англи истребителӗсем Ҫурҫӗр Франци ҫине вӗҫсе пырса тапӑннӑ, противникӑн ангарӗсене, казармисене, войскисене тата артиллери позицийӗсене атакӑланӑ.

Августӑн 25-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле, ҫанталӑк условийӗсем лайӑхах пулман пулсан та, Дюссельдорфри чугунҫулсемпе промышленноҫлӑ предприятисем ҫине бомбӑсем вӑйлӑн пӑрахнӑ.

Противникӑн уйрӑм самолечӗсем ӗнер тата августӑн 25-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле Хӗвелтухӑҫ Англири чылай пунктсем ҫине темиҫе бомба пӑрахнӑ. Пысӑк сиен тӑвайман, жертвӑсем ҫук.

Августӑн 24-мӗшӗнче вӗҫленнӗ эрне хушшинче Германи авиацийӗн 35 самолет, Англи авиацийӗн 51 самолет пӗтнӗ. Ҫак вӑл Англи авиацийӗ чылай активлӑрах кӗрешме пуҫланине кӑтартса парать. 6 летчик, самолетсен экипажӗсенчи 3 член ҫӑлӑннӑ.

Ответлӑ редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

РЕДАКЦИ АДРЕСӖ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторӑн — 0—67, редактор заместителӗн — 3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, ялхуҫалӑхӗпе промышленность пайӗсен — 0—68, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн — 2—30, дежурнӑйӑн — 6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 6502 Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии з8 84 п. л.